

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 332.1:330.322:69(477)

В.М. Ращупкіна

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ ПОТЕНЦІАЛУ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Обґрунтовано методологічний підхід щодо визначення потенціалу стратегії кластеризації будівельної галузі Донецького регіону за допомогою коефіцієнтів локалізації, які визначають економічну доцільність створення кластеру в окремому регіоні.

***Ключові слова:** методологія, регіон, будівельний кластер, економічна система, коефіцієнти локалізації, інноваційна активність*

Актуальність теми дослідження. У зв'язку з здійсненням в Україні економічних перетворень, які сприяють розвитку ринкових відносин, важливого значення набувають питання взаємовідносин держави та його регіонів. В таких умовах цільового значення набуває сучасна економічна наука, політика держави щодо реалізації практичних розробок у необхідних напрямках, вітчизняний та зарубіжний досвід. Реформування економічної системи зажадало перебудови системи регіонального управління, сутністю якого стало поєднання інтересів держави та регіонів для забезпечення економічної стабільності.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. В умовах кризових явищ, беручи до уваги виробничий потенціал будівельних кластерів, доцільним є вивчення і впровадження певного досвіду в цій сфері. Дослідженням створення, розвитку та ефективного функціонування кластерів у рамках регіональної економіки займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених, серед них: Асаул А.Н., Бикова Т.С., Войнаренко М.П., Ковальова Ю. М., Лаврикова Ю.Г., Малий М. В., Марков Л.С., Портер М., Пяткін С.Ф., Романова О.А., Руднєва П.С. та інші. Автори досліджують підходи до визначення доцільності створення кластерів, їх формування та розвитку, аналізують особливості функціонування кластерів та визначають проблеми і перспективи конкурентоспроможності економіки країни на основі кластерів.

Разом з тим проблема управління розвитком регіонів з позиції комплексного підходу до вирішення завдань потребує подальших досліджень. Не достатньої уваги приділяється створенню єдиного механізму аналізу галузей регіону на предмет потенційної кластеризації.

Мета статті. Обґрунтовано науковий підхід до організації системи управління функціонуванням і регіонально - інвестиційним стратегічним розвитком будівельного комплексу України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для України, як і для країн всього світу, виникає необхідність активізації тих, що діють і пошуку нових джерел і чинників позитивної динаміки економічного розвитку. Необхідність підвищення економічної ефективності регіональних утворень ставить перед регіонами нові завдання, перш за все пов'язані з вибором конкурентоспроможної моделі регіональної економіки, яка дозволяє максимально використовувати існуючий потенціал. Тому розробка конкретних закономірностей становлення і розвитку регіональної економіки, припускає необхідність обґрунтування інноваційної політики регіонів і створення науково -

обґрунтованого механізму управління регіональними утвореннями, основу якого складає кластерний підхід функціонування. Таке дозволяє змінити сутність регіональної політики, направляючи зусилля органів влади не на підтримку окремих підприємств і областей, а на розвиток системи взаємин між суб'єктами економіки і державними інститутами.

Тож, дослідження питань створення і функціонування кластерів для розвитку регіональної економіки залишається актуальною темою.

На основі даних отриманих у результаті маркетингових досліджень будівельної галузі Донецької області та України в цілому можна визначити потенціал стратегії кластеризації будівельної галузі Донецького регіону за допомогою коефіцієнтів, які визначають доцільність створення кластеру в окремому регіоні. Показники розраховувались по 2008 рік, тому що статистичні дані за 2009 рік не повні, отже розрахувати коефіцієнти в 2009 році неможливо. Але, як зазначалося вище, у 2009 році в Україні спостерігалась криза, яка особливо затонула будівельну галузь. Отже показники могли дещо погіршитися. Дані для розрахунку коефіцієнтів занесемо у табл.1.

Таблиця 1.

Показники, необхідні для розрахунку коефіцієнтів локалізації

Показники	Позначення	Значення показників по рокам			
		2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6
Валова додана вартість будівельної галузі Донецького області, млн. грн.	ВДВ _{ip}	1278	1788	2635	2226,6
Валова додана вартість по регіону, млн. грн.	ВДВ _p	49366	61011	78640	117646
Валова додана вартість будівельної галузі країни, млн. грн.	ВДВ _{ik}	16370	21168	30456	34741
Валова додана вартість по країні, млн. грн.	ВДВ _k	388601	474123	634794	827193
Основні засоби будівельної галузі Донецької області, млн. грн.	ОФ _{ip}	2882,3	2790,1	4141	2751
1	2	3	4	5	6
Основні засоби по Донецькій області (разом), млн. грн.	ОФ _p	144630,3	188318,1	225621,9	139081
Основні засоби будівельної галузі країни, млн. грн.	ОФ _{ik}	24682	29278	40074	52084
Основні засоби по країні, млн. грн.	ОФ _k	1276201	1568890	2047364	3150325
Кількість робочої сили будівельної галузі Донецької області, тис. осіб	КР _{ip}	122,5	123	131,4	134,5
Кількість робочої сили у регіоні, тис. осіб	КР _p	2124,9	2132,3	2135	2138,8
Кількість робочої сили будівельної галузі по країні, тис. осіб	КР _{ik}	941,5	987,1	1030,2	1043,4
Кількість робочої сили в країні, тис. осіб	КР _k	22280,8	22245,4	22322,3	22397,4
Інвестиції в основний капітал будівельної галузі Донецького регіону, млн. грн.	ІнвО _{ip}	289,8	471,6	1050	755,1
Інвестиції в основний капітал по області, млн. грн.	ІнвО _p	9598	11728	16898	22136
Інвестиції в основний капітал будівельної галузі країни, млн. грн.	ІнвО _{ik}	4929	6300	9107	1247
Інвестиції в основний капітал по країні, млн. грн.	ІнвО _k	93096	125254	188486	233081
Прямі іноземні інвестиції до будівельної галузі Донецького регіону, млн. дол.	ПП _{ip}	30,4	43,8	34,3	33,4

США					
Прямі іноземні інвестиції по Донецького регіону, млн. дол. США	ПШ _p	586,1	837,1	1355,2	1508,8
Прямі іноземні інвестиції до будівельної галузі країни, млн. дол. США	ПШ _{ік}	387,2	819,2	1619,2	2052,9
Прямі іноземні інвестиції по країні, млн. дол. США	ПШ _к	16375,2	21186	29489,4	35723,4
Обсяг експорту будівельної галузі Донецького регіону, млн. дол. США	ЕК _p	43,3	47,1	67,1	92
Обсяг експорту по регіону, млн. дол. США	ЕК _p	8478,3	9083,4	11063	5405,8
Обсяг експорту будівельної галузі країни, млн. дол. США	ЕК _{ік}	708,2	698,8	783,9	1011,9
Обсяг експорту по країні, млн. дол. США	ЕК _к	40363,1	45873,5	58335	78695,7
Обсяг імпорту будівельної галузі Донецького регіону, млн. дол. США	ІМ _p	71,5	94,1	138,2	147
Обсяг імпорту по регіону, млн. дол. США	ІМ _p	2720,3	3088,4	4619,8	5351,4
Обсяг імпорту будівельної галузі країни, млн. дол. США	ІМ _{ік}	695,9	952	1137,5	1417,8
Обсяг імпорту по країні, млн. дол. США	ІМ _к	39071,3	48758	65598,6	92003,3
1	2	3	4	5	6
Валовий внутрішній продукт будівельної галузі Донецького регіону, млн. грн.	ВВП _p	1278	1788	2635	2226,6
Валовий внутрішній продукт будівельної галузі країни, млн. грн.	ВВП _{ік}	45972	64152	94307	117362
Валовий внутрішній продукт Донецького регіону, млн. грн.	ВВП _p	58044	72361	92093	117646
Валовий внутрішній продукт країни, млн. грн.	ВВП _к	441452	544153	720731	949864
Кількість населення Донецького регіону, тис. осіб	Кн _p	4622,9	4580,6	4538,9	4500,5
Кількість населення в країні, тис. осіб	Кн _к	47280,8	46929,5	46646	46372,7
Обсяг реалізованої продукції будівельної галузі Донецького регіону, млн. грн.	Ор _p	632,5	707	906,5	1108,3
Обсяг реалізованої продукції будівельної галузі країни, млн. грн.	Ор _к	51482	71913,8	107174,9	12345,7
Кількість найманих працівників будівельної галузі Донецької області, тис. осіб	Кспр _p	72,3	71,7	81,4	81,9
Кількість найманих працівників будівельної галузі країни, тис. осіб	Кспр _к	677,6	709,3	741	745,6
Обсяг реалізованої продукції малими підприємствами будівельної галузі Донецького регіону, млн. грн.	Омп _p	799,1	2086,5	2865,6	3936,4
Обсяг реалізованої продукції малими підприємствами Донецької області, млн. грн.	Омп _p	7201,4	29817,4	35448,1	41298,8
Обсяг реалізованої продукції малими підприємствами будівельної галузі країни, млн. грн.	Омп _{ік}	8863,4	25211,3	37588,2	44509,5
Обсяг реалізованої продукції малими підприємствами країни, млн. грн.	Омп _к	82936,7	357252,6	436247,8	492376,3

За допомогою даних показників розрахуємо коефіцієнти локалізації та визначимо потенціал кластеризації будівельної галузі Донецького регіону. Дані занесемо до табл.2.

Таблиця 2

Визначення потенціалу кластеризації будівельної галузі Донецького регіону

Коефіцієнт	Позначення	Значення показників по рокам			
		2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт локалізації по обсягу виробленої продукції	Кл ^{вп}	0,615	0,656	0,698	0,451
Коефіцієнт локалізації по основним засобам	Кл ^{од}	1,030	0,794	0,938	1,196
Коефіцієнт локалізації по кількості робочої сили	Кл ^{кр}	1,364	1,300	1,334	1,350
Коефіцієнт локалізації по продуктивності	Кл ^{пр}	0,600	0,678	0,678	0,497
Коефіцієнт локалізації по фондовіддачі	Кл ^{вф}	0,669	0,886	0,837	1,213
Коефіцієнт локалізації по інвестуванню в основний капітал	Кл ^{ін}	0,570	0,799	1,286	6,376
Коефіцієнт локалізації по іноземним інвестиціям	Кл ^{іі}	2,194	1,351	0,461	0,385
Коефіцієнт локалізації по експорту	Кл ^{ек}	0,291	0,340	0,451	1,323
Коефіцієнт локалізації по імпорту	Кл ^{ім}	1,476	1,560	1,725	1,782
Загальний коефіцієнт локалізації	Кл	0,979	0,929	0,934	1,619
Коефіцієнт відносної суспільної продуктивності виробництва	Ксв	0,284	0,286	0,287	0,195
Коефіцієнт спеціалізації регіону на будівельній галузі	Кв	0,211	0,210	0,219	0,153
Коефіцієнт продуктивності будівельної галузі	Кгп	0,284	0,286	0,287	0,195
Коефіцієнт продуктивності малого бізнесу	Імпр	0,845	0,819	0,694	0,805
Коефіцієнт розвитку малого бізнесу	Імб	1,038	0,992	0,938	1,054

Порахуємо відносні відхилення коефіцієнтів на протязі 2005-2008 років і занесемо їх до табл.3. Аналізуючи дану таблицю можна зробити висновок, що коефіцієнт локалізації по обсягу виробленої продукції значно знизився у 2008 році в порівнянні з 2007 на 35%. Це може бути пов'язано з перебуванням української економіки у стані кризи.

Таблиця 3

Відносне відхилення коефіцієнтів, визначаючих потенціал кластеризації будівельної галузі Донецького регіону за 2005-2008 роки

Коефіцієнт	Відносне відхилення, %		
	2005/2006	2006/2007	2007/2008
1	2	3	4
Коефіцієнт локалізації по обсягу виробленої продукції	6,67	6,40	-35,39
Коефіцієнт локалізації по основним засобам	-22,91	18,14	27,51
Коефіцієнт локалізації по кількості робочої сили	-4,69	2,62	1,20
Коефіцієнт локалізації по продуктивності	13,00	0,00	-26,70
Коефіцієнт локалізації по фондовіддачі	32,44	-5,53	44,92
Коефіцієнт локалізації по інвестуванню в основний капітал	40,18	60,95	395,80
Коефіцієнт локалізації по іноземним інвестиціям	-38,42	-65,88	-16,49
Коефіцієнт локалізації по експорту	16,84	32,65	193,35
Коефіцієнт локалізації по імпорту	5,69	10,58	3,30
Загальний коефіцієнт локалізації	-5,11	0,54	73,34
Коефіцієнт відносної суспільної продуктивності виробництва	0,70	0,35	-32,06
Коефіцієнт спеціалізації регіону на будівельній галузі	-0,47	4,29	-30,14
Коефіцієнт продуктивності будівельної галузі	0,70	0,35	-32,06
Коефіцієнт підприємництва	-3,08	-15,26	15,99
Коефіцієнт розвитку малого бізнесу	-4,43	-5,44	12,37

Коефіцієнт локалізації по основним засобам мав тенденцію до збільшення на протязі останніх чотирьох років, у 2008 році порівняно з 2007 від виріс на 28%. Це свідчить про те, що в Донецькій області стало більше основних засобів у будівельній галузі. Коефіцієнт локалізації по кількості робочої сили в 2006 році знизився порівняно

з 2005 на 5%, але вже в 2007 він зріс на 3%, в 2008 – ще на 1%, тобто будівельній галузі Донецького регіону вистачає робочої сили. Коефіцієнт локалізації по продуктивності значно зменшився в 2008 році у порівнянні з 2007 на 27%.

Це може бути пов'язано з погіршенням загального стану будівельної галузі Донецької області, в наслідок чого знизився показник валової доданої вартості в будівництві в 2008 році. Коефіцієнт локалізації по фондівддачі збільшився в 2006 році порівняно з 2005 на 32%, але в 2007 порівняно з 2006 цей показник знизився на 5%, але вже в 2008 році значно збільшився на 45%. Коефіцієнт локалізації по інвестуванню в основний капітал на протязі останніх чотирьох років збільшувався і в 2008 році порівняно з 2007 виріс майже в чотири рази, тобто на 396%. Коефіцієнт локалізації по іноземним інвестиціям навпаки на протязі останніх років мав тенденцію до зниження. В 2007 у порівнянні з 2006 цей показник знизився на 66%, а в 2008 – ще на 17%. Це свідчить про зменшення бажання іноземних інвесторів фінансувати будівельну галузь України, в тому числі й Донецького регіону. Коефіцієнт локалізації по експорту збільшувався на протязі останніх чотирьох років і в 2008 порівняно з 2007 збільшився майже в 2 рази (193%). Коефіцієнт локалізації по імпорту також мав тенденцію до збільшення, але не такими значними темпами: в 2006 у порівнянні з 2005 роком він виріс на 6%, в 2007 порівняно з 2008 – на 11%, в 2008 – виріс ще на 3%. Загальний коефіцієнт локалізації знизився в 2006 році порівняно з 2005 на 5%, в 2007 порівняно з 2008 цей показник виріс на 0,5%, а в 2008 – аж на 73%. Це свідчить про існування потенціалу кластеризації будівельної галузі Донецького регіону. Коефіцієнт відносної суспільної продуктивності виробництва знизився в 2008 році порівняно з 2007 на 32%, це пов'язано зі зниженням ВВП будівельної галузі Донецького регіону. Коефіцієнт спеціалізації регіону на будівельній галузі знизився в 2008 році порівняно з 2007 на 30%.

Це теж можна пояснити зниженням ВВП будівельної галузі Донецького області в 2008 році. Коефіцієнт продуктивності будівельної галузі Донецького регіону також знизився в 2008 році в порівнянні з 2007 на 32% по тій же причині, що і два попередніх коефіцієнти. Коефіцієнт підприємництва в 2006 році порівняно з 2005 знизився на 3%, в 2007 – ще на 15%, але в 2008 порівняно з 2007 роком це показник збільшився на 16%. Коефіцієнт розвитку малого бізнесу також збільшився в 2008 році порівняно з 2007 на 12%.

Отже, не дивлячись на зниження деяких коефіцієнтів, визначаючих потенціал кластеризації будівельної галузі Донецької області, що пов'язано з економічною кризою, загальна картина свідчить про існування цього потенціалу. Для розрахунку показників інноваційності Донецького регіону доцільно проаналізувати дані по країні в цілому та по регіону окремо, а потім порівняти їх (табл.4).

Таблиця 4

**Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт по Україні
за 2002-2009 роки**

Роки	Всього, у фактичних цінах	У тому числі				Питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП, %
		фундаментальні дослідження	прикладні дослідження	науково-технічні розробки	науково-технічні послуги	
1	2	3	4	5	6	7
млн. грн.						%
2002	2496,8	424,9	343,6	1386,6	341,7	1,11
2003	3319,8	491,2	429,8	1900,2	498,6	1,24
2004	4112,4	629,7	573,7	2214,0	695,0	1,19

2005	4818,6	902,1	708,9	2406,9	800,7	1,09
2006	5354,6	1141,0	841,5	2741,6	630,5	0,98
2007	6700,7	1504,0	1132,6	3303,1	761,0	0,93
2008	8538,9	1927,4	1545,7	4088,2	977,7	0,90
2009	8653,7	1916,6	1412,0	4215,9	1109,2	0,95

Аналіз даної таблиці показує, що найбільшу питому вагу в загальній структурі наукових та науково-технічних робіт по Україні займають науково-технічні розробки.

Таблиця 5

Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт по Донецькій області за 2002-2009 роки, тис. грн.

Роки	Всього, у фактичних цінах	У тому числі			
		фундаментальні дослідження	прикладні дослідження	розробки	науково-технічні послуги
1	2	3	4	5	6
2002	145121,5	12959,3	23268,8	81878,3	27015,1
2003	178056,1	16293,2	28863,4	94353,2	38546,3
2004	224622,5	22153,9	37835,1	114697,1	49936,4
2005	261899,0	31247,7	37173,6	136111,8	57365,9
2006	322294,9	40580,9	35808,7	190884,1	55021,2
2007	395410,7	54372,7	54164,2	227483,5	59390,3
2008	478551,9	67432,1	69404,2	267058,8	74656,8
2009	410149,8	66991,3	58958,2	230952,7	53247,6

Отже, найбільшу питому вагу в загальній структурі наукових та науково-технічних робіт по Донецькій області, так само, як і по Україні в цілому, займають науково-технічні розробки. Значно менше уваги приділяється фундаментальним і прикладним дослідженням та науково-технічним послугам. Щоб порівняти таблиці 1.4 і 5 побудуємо діаграму (рис. 1.).

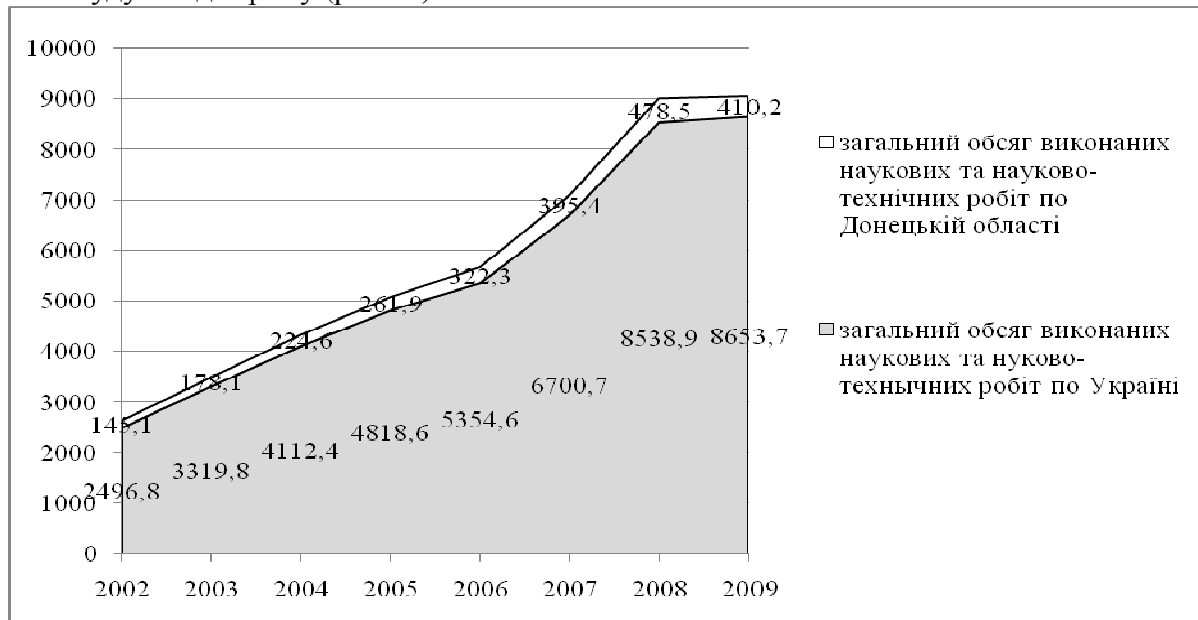

Рис.1. Порівняння показників обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт по Україні в цілому та по Донецькій області вчасності в динаміці за 2002-2009 роки, млн. грн.

Проаналізувавши дану діаграму, ми можемо зробити висновок, що питома вага обсягу наукових та науково-технічних робіт у Донецькій області в порівнянні з цим

показником по Україні в цілому складає: за 2007 рік – 5,9%, у 2008 – 5,6%, у 2009 – 4,7%. Якщо взяти до уваги те, що в Україні 25 областей, то ці показники мають середнє значення по регіонам України.

Для визначення інноваційності Донецького регіону проаналізуємо також інноваційну активність підприємств (табл. 6 і табл.7).

Аналізуючи таблицю 6, можна сказати, що питома вага підприємств, що займалися інноваціями в Україні серед загальної кількості підприємств була найбільша в 2002 році – 18%, а найменша – 11,2% – у 2006 році.

У 2009 році цей показник склав 12,8%.

Найбільшу питому вагу серед загальної суми витрат на інвестиції в Україні займають витрати на придбання машин і обладнання, пов'язаних з упровадженням інновацій, а найменшу – витрати на придбання нових технологій.

Останні три роки 2007-2009 на підготовку виробництва для впровадження інновацій взагалі не виділяються кошти, це пов'язано зі зменшенням витрат на дослідження і розробки, а також придбання нових технологій, тобто виробничим підприємствам немає що впроваджувати

Таблиця .6

Інноваційна активність по Україні за 2002-2009 роки

Роки	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками				
			дослідження і розробки	придбання нових технологій	підготовка виробництва для впровадження інновацій	придбання машин та обладнання пов'язані з упровадженням інновацій	інші витрати
	%	млн. грн.					
1	2	3	4	5	6	7	8
2002	18,0	3018,3	270,1	149,7	325,2	1865,6	407,7
2003	15,1	3059,8	312,9	95,9	527,3	1873,7	250,0
2004	13,7	4534,6	445,3	143,5	808,5	2717,5	419,8
2005	11,9	5751,6	612,3	243,4	991,7	3149,6	754,6
2006	11,2	6160,0	992,9	159,5	954,7	3489,2	563,7
2007	14,2	10850,9	986,5	328,4	-	7471,1	2064,9
2008	13,0	11994,2	1243,6	421,8	-	7664,8	2664,0
2009	12,8	7949,9	846,7	115,9	-	4974,7	2012,6

Отже, якщо збільшити розмір коштів на дослідження і розробки, скоріш за все покращаться й інші показники інноваційної активності.

Таблиця .7

Інноваційна активність по Донецькій області за 2002-2009 роки

Роки	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками				
			дослідження і розробки	придбання нових технологій	підготовка виробництва для впровадження інновацій	придбання машин та обладнання пов'язані з упровадженням інновацій	інші витрати
	%	тис. грн.					
1	2	3	4	5	6	7	8
2002	13,2	482999,2	48106,7	643,8	30102,3	397914,6	6231,8
2003	10,4	807662,3	58406,0	5650,3	63225,2	669670,4	10710,4
2004	11,6	996938,3	69157,9	11519,2	42682,3	861275,6	12303,3
2005	9,8	1955088,2	92529,8	90263,9	47586,6	1712674,9	12033,0
2006	7,9	1785340,6	115336,1	46546,4	77301,9	1533797,1	12359,1

2007	10,4	2639912,1	160832,3	237190,2	-	2148992,9	92896,7
2008	10,5	2740368,4	160991,3	317687,3	-	2239539,0	22150,8
2009	9,6	798053,4	103405,9	17752,7	-	615365,8	61529,0

Аналіз таблиці 7 показав, що питома вага підприємств, що займалися інноваціями по Донецькій області серед загальної кількості підприємств була найбільша також у 2002 році – 13,2% і найменша теж у 2006 році – 7,9%. У 2009 році цей показник склав 9,6%. Найбільшу питому вагу серед загальної суми витрат на інвестиції в Донецькій області також, як і в Україні в цілому, займають витрати на придбання машин і обладнання, пов'язаних з упровадженням інновацій, а найменшу – витрати на придбання нових технологій. Також, як і в Україні в цілому, з 2007 по 2009 роки на підготовку виробництва для впровадження інновацій не виділяються кошти. Виходячи з даних таблиць побудуємо діаграму динаміки зміни загальної суми витрат на інновації з 2002 по 2009 рік по Україні в цілому та Донецькій області (рис. 2). Таким чином, показник динаміки витрат на інновації по Україні в цілому на протязі 2002-2008 року мав тенденцію до зросту, але в 2009 році цей показник зменшився на 33,7% і склав 7949,9 млн. грн.

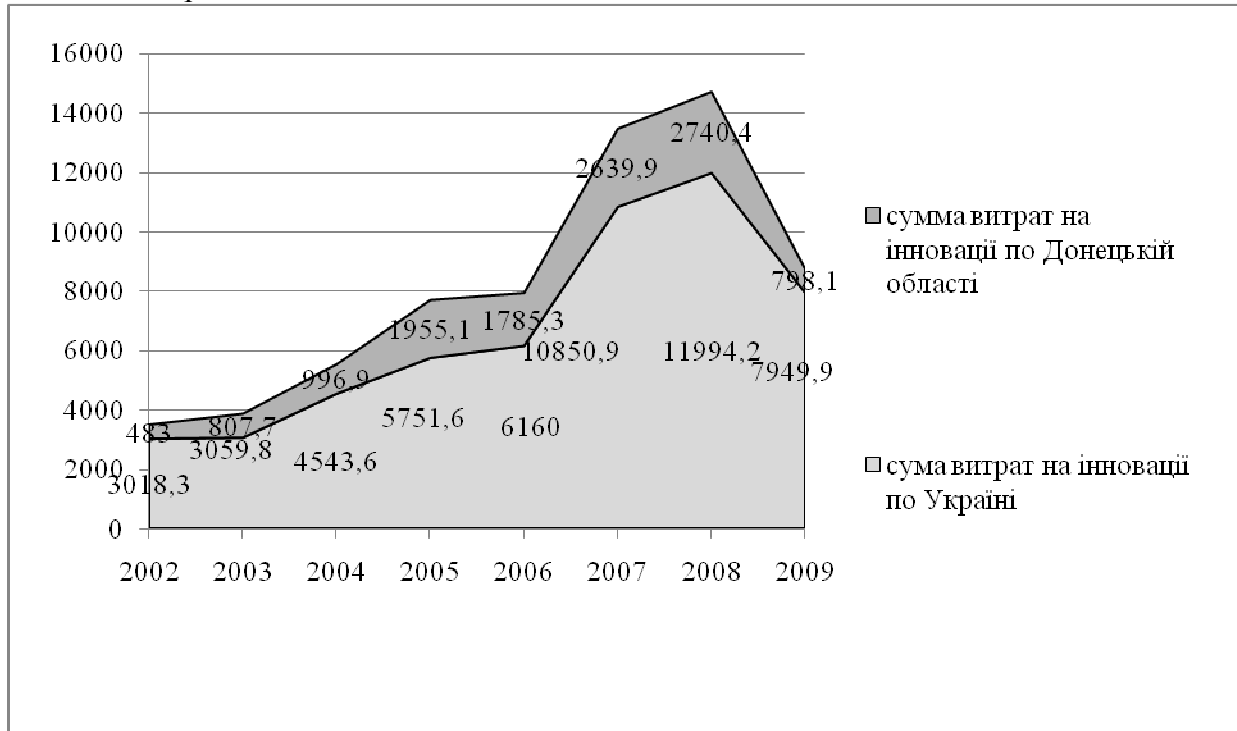

Рис. 2. Діаграма динаміки зміни загальної суми витрат на інновації з 2002 по 2009 роки, млн. грн.

Цей показник по Донецькій області також мав тенденцію до зросту з 2002 по 2005 рік включно. У 2006 він знизився на 8,7%, у 2007-2008 році знову збільшився, але у 2009 року знизився аж на 70,9% і склав 798,1 млн. грн. Питома вага витрат на інновації в Донецькій області в порівнянні з цим показником по Україні в 2009 році дорівнює 10%. Якщо звернути увагу на те, що в Україні 25 областей і умовно поділити 100% на 25 областей, то показник 10% буде вищим ніж у середньому по областях України. Отже, аналіз показників інноваційності показав, що в Донецькій області ці показники є вищими за середні по областям України. Тобто цей показник підтверджує наявність потенціалу кластеризації Донецького регіону й обґрунтовує доцільність створення кластерів у Донецькій області, в тому числі й будівельного. Отже моніторинг будівельного комплексу України показав, що в останні 2 роки (2008-2009) в країні

спостерігаються негативні тенденції динаміки показників, які характеризують як загальний стан економіки України, так і стан інвестиційно-будівельного комплексу. Ця тенденція пов'язана зі світовою економічною кризою, яка також спостерігається і в Україні. Аналіз показників інвестиційно-будівельної діяльності Донецької області свідчить про наступні тенденції:

1) в 2009 році загальна кількість незавершених будівель та споруд склала 1758 шт., з них питома вага будівель 64,4%, а споруд – 35,6%. Цей показник у 2009 році знизився порівняно з 2008 на 3,7%;

2) за січень – вересень 2009 року показник капітальних інвестицій у Донецьку область склав 10912,4 млн. грн., з них питома вага інвестицій у матеріальні активи складає 98%, в тому числі інвестиції в основний капітал – 79,7%, у капітальний ремонт – 14,4%, а в нематеріальні – 2%;

3) показник інвестицій в основний капітал Донецької області за січень – вересень 2009 року склав 8694,3 млн. грн., що більш ніж на 50% менше, ніж за той же період 2008 року. Найбільшу питому вагу в структурі цього показника має промисловість – 56%, будівництво займає лише 3,8% або 331,7 млн. грн., що більш ніж у половину менше, ніж у той же період 2008 року;

4) інвестиції в основний капітал Донецької області у 2008 році в основному поступили за рахунок власних коштів підприємств та організацій, а саме 65,4%, на другому місці – за рахунок кредитів банків та інших позик – 15,7%, на третьому – за рахунок коштів державного бюджету – 8,2%, на останньому місці – кошти населення на будівництво власних квартир (1%) та інші джерела фінансування (0,7%);

5) обсягів будівельно-монтажних робіт знизився на 13,7% по відношенню до попереднього року, а в 2009 – на 57% у порівнянні з показником 2008 року; б) загальна площа введеного в експлуатацію житла в 2008 році склала 437,4 тис. м², тобто на 18% більше ніж у 2007, але в 2009 році цей показник дорівнював 173 тис. м², що на 60,4% менше ніж у 2008 році. Показник житлового фонду Донецької області в 2008 склав 100,8 млн. м², у розрахунку на одного жителя у 2008 році цей показник дорівнює 22,3м².

Дослідження будівельного ринку і виконаних проектів Донецької області показали, що ситуація на ринку нерухомості склалася досить суперечлива. У Донецьку на стадіях будівництва й проектування перебуває більше 70 об'єктів, але кризові впливи порушили багато планів по забудові міста. Заморожено біля половини проектів, причому, як й в інших містах України, це більшою мірою ставиться до житлових нових будівництв. Відповідно до бази даних будівництв і проектів м. Донецьк у межах міста на даний момент налічується більше 30 об'єктів, які повинні бути добудовані до 2011-2012р. Серед них такі, як будівництво, капітальний ремонт і реставрація таких об'єктів, як стадіони, тренувальні бази, Донецький аеропорт та залізодорожний вокзал, дороги міжміського сполучення, інші дороги та водопостачання та інші. Аналіз динаміки коефіцієнтів обґрунтування потенціалу кластеризації будівельної галузі Донецького регіону дав змогу зробити наступні висновки: не дивлячись на зниження деяких коефіцієнтів у 2008 році, все ж загальна картина свідчить про існування даного потенціалу.

Серед проблем створення будівельного кластеру для розвитку інвестиційно-будівельного комплексу Донецької області було відзначено:

дефіцит вітчизняних методичних матеріалів по проведенню кластерних досліджень;

не чисельність і труднодоступність інформації про проведені кластерних досліджень в Україні;

нерозуміння бізнесом, владою та наукою основних характеристик кластеру, які

виокремлюють його серед інших типів об'єднань, представлених в Господарському і Цивільному кодексах України;

небажання вітчизняного бізнесу висвітлювати схеми своєї кооперації та недовіра партнерам є дуже серйозною проблемою, адже основою кластеру є саме партнерська довіра;

відсутність необхідної законодавчої бази, що не сприяє, а навіть заважають реалізації стратегії кластеризації регіонів і залученню інвестицій та інші. Серед економіко-організаційних передумов названо наступні:

а) наявність успішних кластерних ініціатив в Україні, у тому числі й у будівельній галузі;

б) визнання багатьох вчених, що основою сталого розвитку економіки країни є стратегія формування регіональних кластерів;

в) стратегія економічного розвитку Донецької області до 2025 року, розроблена міжнародної консалтингової компанії «MonitorGroup», основою якої є створення металургійного та агропромислового кластерів в Донецькому регіоні, і, на цій основі, формування кластерів в інших перспективних галузях регіонального господарства;

г) важке становище малих та середніх будівельно-монтажних організацій у зв'язку з економічною кризою;

д) підготовка Донецького регіону до Євро-2012;

е) наявність у регіоні потенціалу кластеризації будівельної галузі та інші.

Висновок. Так за даними, отриманими в ході дослідження інвестиційно-будівельного комплексу України та Донецького регіону вчасності, можна зробити висновок про доцільність створення будівельного кластеру в Донецькій області. В роботі виконаний системний аналіз відкритих літературних даних і спеціалізованих джерел, розглянуто управління функціонуванням та розвитком регіонального інвестиційно-будівельного комплексу на основі кластерної моделі, недоліки і доцільність форм господарювання, а також тенденції розвитку будівельної галузі України та Донецької області. Обґрунтовано методичні засади і інструментарій оцінки результативності інвестиційно-будівельної діяльності. Досліджено потенціал кластеризації будівельної галузі Донецького регіону, організаційні передумови та проблем створення кластерних утворень в Україні. Такий підхід характеризується ускладненням виробничої структури і інфраструктури регіону, істотним зростанням територіальних взаємозв'язків, передбачає мобільність трудових ресурсів, залучення іноземних інвестицій, забезпечення високих темпів валового внутрішнього продукту, подальше нарощування ефективності виробництва і досягнення на цій основі високого рівня й якості життя населення.

Список використаної літератури

1. Ковальова Ю.М. Механізм регулювання соціально-економічного розвитку регіону на основі формування кластерів / Ю.М.Ковальов // Актуальні проблеми економіки №4(82). Київ, 2008. – 264 с.

2. Пяткін С.Ф. «Развитие кластера: сущность, актуальные подходы, зарубежный опыт»/С.Ф. Пяткін, Т.П. Бикова // Гисей, 2008. – 72 с.

V. Raschupkina

THE METHODOLOGY OF EVALUATION REGIONAL DEVELOPMENT STRATEGY CAPACITY

The methodological approach to identify potential clustering strategy for the construction industry of the Donetsk region by localizing factors that determine the economic feasibility of a cluster in a separate region.